

IV

SUMIRANJE NEKIH ISKUSTAVA IZ POSLIJEZEMLJOTRESNE SITUACIJE

koji se odnose na rad

U ovako izuzetnoj situaciji sticana su i konkretna iskustva. Pokušaćemo iznijeti neka zapažanja i ocjene sa kritičkim osvrtom, mišljenjima i prijedlozima.

Bez obzira što nismo unaprijed imali razradjena uputstva i planove, što nismo bili dovoljno organizovani i pripremljeni za dejstva u ovakvim situacijama, izuzev Štaba narodne odbrane, krenulo se u akciju, koja je - kako je vrijeme prolazilo i kako su problemi i zadaci narastali - poprimala sve organizovaniji i operativniji karakter i smjer svog djelovanja. U toj akciji djelovalo se sa raznim snagama i sredstvima, na svim frontovima, negdje sa više, a negdje sa manje uspjeha.

To je opšta karakteristika tadašnje situacije. Međutim, iskustva ovih događaja ukazuju na potrebu da se sa stanovišta Štaba NO i jasno istaknu neki nedostaci u organizovanju i pripremi organa i organizacija sa ovakve i slične situacije. Ta iskustva, na koja bi želili da ukažemo su:

1. Za ovakve situacije mirnodopska kurirska služba Skupštine opštine je brojno malena, pogotovo ako jedan broj kurira zataji, a potrebe se povećaju. Na ovim poslovima su morala biti angažovana i lica koja po svom položaju obavljaju odgovorne dužnosti. Nedostatak kurira osjećao se skoro kroz sve vrijeme najintenzivnijeg rada Štaba i drugih organa na prvim saniranjima posljedica. Ovo dovoljno ističe potrebu povećanja broja kurira i znatno efikasnijeg djelovanja kurirske službe. Rješenje se može tražiti u mobilizaciji vojnih obveznika, korištenju omladinaca ili odredjivanju jednog broja radnika Skupštine opštine, koji su zbog prirode redovnog posla u ovakvim situacijama nepotrebni u svojim sekretarijatima. Pored toga kurirskoj službi neophodno je obezbijediti potreban broj vozila /motocikla/.

2. Da bi Štab mogao intervenisati na ugroženim mjestima neophodno je bilo prikupiti podatke i odrediti vrstu intervencije, a ovo je bilo otežano tim više što je nastupila noć, nije se raspolagalo izvidjačkim jedinicama ni vozilima, kojima bi se, uz dobre i konkretno planiranje zona ili ulica izvidjanja, moglo brzo i efikasno prikupiti podaci i intervenisati na najugroženijim mjestima jedinicama civilne zaštite. To ukazuje na potrebu postojanja izvidjačke jedinice sa desetak terenskih ili putničkih vozila opremljenih radio-uredjajima, kako bi jedinica podijeljena po

patrolama mogla od svake primiti podatke i dostavljati ih Štabu radi intervencije. Obezbjedjenje intervencije jedinicama civilne zaštite, zahtjeva postojanje radio-veze između Štaba i tih jedinica, a što u sadašnjim uslovima nema. Potreba za ovim vezama tim je više izražena, što postojeće gradske telefonske veze služe samo za aktiviranje jedinica. Istovremeno treba istaći da su nesigurne, jer dolazi do prekida veza, a što je došlo do izražaja i u našem slučaju. Pored toga, telefonske veze se isključuju čim se jedinice pokrenu.

3. Potreba za vozilima osjetila se već poslije prvog zemljotresa. Evakuacija unesrećenih, bolesnih, starih i djece, prevoz raznog materijala /ćebadi, šatora, hrane i sl./ zahtijevao je brojna prevozna sredstva i plansko manipulisanje. Neorganizovani i nepripremljeni za vršenje raznih vrsta transporta mi nismo ni mogli planski intervenirati i regulisati potpuno zadovoljenje tih potreba. Organizovanijem korištenju transporta prišlo se tek nakon par dana. Uprava školskog centra oklopnih jedinica, već prvih dana pritekla je u pomoć svojim vozilima, a zatim je izvršena mobilizacija vozila preduzeća "Lasta" i drugih, što je doprinijelo poboljšanju transporta. Sagledavajući ovaj problem, kroz iznijete teškoće, očito se nameće potreba da se unaprijed, po uputstvima ili planovima, za intervencije u slučaju elementarnih nepogoda formiraju automobilske jedinice u čijem sastavu treba da bude dvadeset do trideset kamiona, deset do petnaest autobusa, deset do petnaest putničkih ili terenskih automobila, pet do deset motocikla. Obaveze za formiranje ovih jedinica mogle bi se dati postojećim transportnim preduzećima, a putničke automobile i motocikle mobilisati od pojedinaca i formirati jedinice koje staviti pod komandu jednog organa Štaba ili Skupštine opštine, a preko ovoga obezbjedivati sve potrebe u transportu pri otklanjanju posljedica od elementarnih nepogoda.

4. U situacijama, kao što je bila ova poslije zemljotresa, presudnu ulogu mogu da odigraju veze između Štaba i jedinica civilne zaštite i teritorijalne odbrane, Skupštine opštine i radnih organizacija i mjesnih zajednica. Međutim, izuzev telefonskih veza u gradskoj mreži nije bilo ni radio ni dovoljne kurirske veze. Da nije bilo radio-sredstava i ljudstva školskog centra oklopnih jedinica, naše veze sa mjesnim zajednicama, Medicinskim centrom, Centrom za materijalne rezerve svele bi se na veze

Na: [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ličnim nadzorem, što zahtjeva znatno vremena i angažovanje rukovo-
dećih snaga. U vezi s tim, kao imperativ se postavlja obaveza
da što prije nabavimo i obezbijedimo radio-uredjaje za jedinice,
radne organizacije, organe Skupštine opštine, eventualno za mjes-
ne zajednice, Štab, rezervu radio-uredjaja itd. Da se izvrši dob-
ra organizacija, priprema i uspostavljanje veza sa razradom do-
kumenata, tako da za slučaj potrebe sve veze mogu se lako i brzo
aktivirati. Analogno potrebi održavanja radio-veze, mora se orga-
nizovati i kurirska veza od postojećih snaga, a eventualno i do-
punskih mobilisanih sa svim što je potrebno, uključujući dokumen-
taciju, veze i prevozna sredstva.

5. Nestanak struje upozorio je na potrebu drugih izvora svje-
tla, koja nisu bila pripremljena /svijeće, fenjeri, baterije, ag-
regat sa kablom, sijalicama i dr./. Svaki organ, Štab, pa i kan-
celarije bi trebali biti obavezni da u svojim prostorijama moraju
imati na raspolaganju rezervna sredstva za osvjetljenje.

6. Smještaj i ishrana članova Štaba i drugih lica iz organa
Skupštine opštine u toku rada na saniranju terena i prilika pos-
lije zemljotresa, ^{u pitanju nije riješen, pa treba se u ovom pitanju ne} predstavljala je poseban problem koji je namet-
~~ao određene teškoće, a uticale su i na efikasnost i potpunost~~
~~izvršavanja.~~ Očito, rješenje ovog problema treba tražiti u for-
miranju komande stana ili nekog drugog organa, koji bi imao zada-
tak smještaja i ishrane svih koji rade u Štabu, Skupštini opšti-
ne ili se po službenoj dužnosti nalaze u Štabu ili Skupštini op-
štine. To znači da ovakav organ mora imati odgovarajuće ekipe sa
svim što je potrebno da bi mogle udovoljiti potrebama ishrane i
smještaja cjelokupnog ljudstva.

7. Služba obezbjedjenja u rejonu razmještaja Štaba svela se
na nekoliko pripradnika vojne policije i može se reći nije ni po-
stojala i ako se za njom osjećala potreba, jer su štabori Štaba
stalno opsjedati, frekvencija stranki ili ljudi bila je izuzet-
no velika. Sve to imalo je određenih reperkusija na normalan rad
a u eventualnim drugim situacijama neobezbjeđen centar bi mogao
imati i težih posljedica. Radi toga, pitanju obezbjedjenja u ova-
kvim prilikama treba posvetiti posebnu pažnju i za potrebe pred-
vidjeti odgovarajuće organe i jedinice iz ~~Štaba~~ ^{Štaba} ili teritorijalnih
jedinica CZ.

8. Služba dežurstva počela je organizovanije da se uspostavl-
lja tek nakon četiri dana poslije zemljotresa. To je iscrpljivalo

snage onih, koji su se po svojoj funkcionalnoj ili drugoj obavezi našli na važnijim ili ključnim mjestima rada Štaba i drugih organa, pa su oni i dežurali. Treba zaključiti u vezi sa dežurstvom da je nedostajala organizacija racionalnog korištenja ljudskih snaga. To znači da bi u ovakvim prilikama za cjelinu trebao postojati neki organ, koji će regulisati i ovo pitanje, kako bi se vodilo računa o korištenju ljudskih potencijala u obavljanju ove vrste poslova. Ovo bi trebao biti zadatak službi SO.

9. Unutrašnji red u rejonu razmještaja Štaba i drugih organa bio je potpuno zapostavljen i tek nakon četiri do pet dana radnici "Čistoće" počeli su čistiti rejon razmještaja i vršiti deratizaciju zemljišta. ~~Otpaci su bacani na sve strane u šatorima i oko ovih, a~~ Služba SO održavanja reda potpuno je zatajila, i ako raspolaže sa priličnim brojem radnika namjenjenih za održavanje čistoće u zgradi. Higijena ^{je} ~~je bila ispod svake kritike.~~ ^{u ovom su bitni ljudi} Ni nakon deset dana nije se izradio poljski nužnik, niti su na tom planu preduzimane bilo kakve mjere. I ovo bi trebao biti zadatak komande stana odnosno odgovarajućeg organa uz saradnju sa zdravstvenom službom.

10. Prijemna kancelarija i djelovodstvo u prvim danima nisu našli svoje mjesto i ulogu i pored toga što baš preko ovih treba u svakim prilikama da struji sva pismena korespondencija sa Štabom i drugim organima Skupštine opštine. Često je pošta ili dokumenti išli od ruke do ruke i završavali i tamo gdje im nije mjesto. Znači, prijemna kancelarija i djelovodstvo i u ovakvim prilikama treba da normalno funkcioniše, prilagođavajući se terenskim i novonastalim uslovima rada.

11. Služba informacija za gradjanstvo organizovana je nakon nekoliko dana poslije zemljotresa i to u licu jednog čovjeka, koji nije raspolagao sa svim podacima, posebno o lociranju pojedinih organa, što je interesovalo gradjane u ovakvim prilikama. Nepostojanje službe informisanja i njena nepotpuna organizacija po uspostavljanju imala je za posljedicu ometanje rada drugih službi ili organa, jer su se i ovi često pretvarali u informacione biroce, a gradjani ne rijetko doživljavali neprijatna iznenađenja kad su lutali od šatora do šatora neobavljenog posla. Uбудuće ovakvu službu trebalo bi predvidjeti kao posebnu službu u organu SO za informacije.

12. Među najangažovanije komunalne službe u poslijezemljotresnoj situaciji bile su vodovodna, PTT i elektro službe. Ove

dvije posljedne su besprekorno funkcionisale i poslije prekida i poremećaja vrlo brzo i efikasno su uspostavljale lokalne i međjugradske veze, odnosno funkcionisale su elektro mreže. I ne samo to, već i ljudi koji su radili na tim poslovima pokazali su veliku svjest, zalaganje i izuzetnu hrabrost, što je neosporno i bilo presudno za uspjeh u radu ovih organizacija. Vodovodno preduzeće, iako je odigralo značajnu ulogu, imalo je svojih slabosti u organizaciji snabdjevanja građana vodom pomoću cisterni ili su zbog nedovoljne procjenjenosti potreba otpuštali cisterne iz drugih mjesta kad su im bile najpotrebnije. Osnovna slabost u snabdjevanju vodom stanovništva je u tome što "Vodovod" prvih dana i nije vršio direktno snabdjevanje, već je ovu obavezu ~~preuzeo~~ preduzeće "Čistoća", ~~koje je~~ preko centra.

*Stara dogovora
1920*

*Upravljanje
od strane Vukovaca*

13. Radne organizacije većim dijelom nisu bile pripremljene, ni organizovane za postupke i dejstva u ovakvim situacijama. Nisu imale razradjena uputstva i planove u kojima bi bile zacrtane obaveze i dužnosti pojedinaca, jedinica i kolektiva iako su najznačajnije RO samoinicijativno i uspješno dejstvovala /PTT, elektro, MC, "Čistoća", vodovod i kanalizacija, GP "Krajina", "Jelšingrad", PC, RČ itd. ~~U ostalim drugim RO iako su im, npr. prodavnice i drugi objekti bili oštećeni, radnici, poslovođe, direktori i drugi se nisu pojavljivali na licu mjesta. U radnim organizacijama često se mogao dobiti samo portir, a negdje ni ovoga nije bilo. Bilo je i rukovodilaca u RO koji su odmah po zemljotresu napustili Banjaluku i vraćali se nakon jednog ili više dana, ne obazirući se na obaveze prema svojoj radnoj organizaciji.~~

Kad je riječ o radnim organizacijama i obavezama pojedinaca, organa i kolektiva, treba zaključiti, da i u radnim organizacijama moraju postojati uputstva i planovi, koji će obavezati svakog pojedinca, organ i kolektiv o postupanju u ovakvim i sličnim situacijama, sa razradjenim situacijama za svakog pojedinca, organ, pogon, ili radnu zajednicu, a naročito istaći obavezu dolaska u radnu organizaciju i bez poziva.

14. Skupština opštine i njeni organi i sekretarijati, analogno obavezama u radnim organizacijama, morali bi imati identična uputstva i planove, još izražajnije obaveze prema sektorima djelatnosti: privreda, trgovina, komunalije, zdravstvo, prosvjeta, agitacija i propaganda, saobraćaj, kancelarijska i administrativna služba itd. Neki od ovih organa su se veoma dobro i ~~u prilik~~ funkcionisale, i uvek stala RO služ. za vez. strane i unutrašnje veze i služ. za...

brzo snašli i počeli djelovati, a jedan broj jedinica je
ko nalazili svoje pravo mjesto u ovakvoj situaciji. Sve to bi
trebalo biti predmet posebne analize.

15. Znatno broj rukovodstava mjesnih zajednica u prvim časovima nije samoinicijativno preuzeo svoje funkcije i u prvim časovima većina se nije snalazila u novonastalim uslovima. To je, čini se, uslovalo da se prvi dan znatno više moralo direktno djelovati neposredno iz organa na nivou opštine, ~~XXXXXXXXXX~~

U prvo vrijeme veza sa mjesnim zajednicama uspostavljana je ličnim dodikom, a zatim i radio-vezom. Kao ispomoć MZ ^{pred D.P.O. 24} upućivani su oficiri i podoficiri radi aktiviranja, organizovanijeg rada i rukovođenja u MZ. Dodjeljeni su i vojnici za podizanje šatora i obavljanje drugih poslova, te kamioni za potrebe prevoženja materijala i snabdjevanja građana. ^{u velikim i malim zajednicama} pojavila su se razna trvenja, nepovjerenje, nekorektni postupci i borba za prestiž po svaku cijenu. Bilo je pojedinaca, koji su namjerno napadali članove rukovodstava i na sve moguće načine pokušali da diskredituju mjesnu zajednicu pred građanstvom ne birajući sredstva. ^{Na} ^{ovakve} pojedinačne ispađe treba računati i u eventualnim budućim sličnim situacijama, što je problem društveno-političkih organizacija u prvom redu. Mišljenja smo da je jedan od razloga početnog nesnalaženja rukovodstva MZ ~~XXXXXXXXXX~~ nerazradjenost uputstava, planova, zadataka i postupaka rukovodstva mjesnih zajednica u takvim prilikama. Tu su, u prvom redu, šatorska naselja, snabdjevanje i postavljanje šatora, red u naselju, izrada i postavljanje sanitarnih uređaja, organizacija snabdjevanja hranom, vodom, ogrevom i drugim potrebama, održavanje veza sa rukovodstvima itd. To sve ističe potrebu postavljanja najadekvatnije organizacione šeme i zaduženja pojedinaca, ekipa i rukovodstava u mjesnim zajednicama, po sektorima djelovanja.

Jedinice civilne zaštite mjesnih zajednica i tamo gdje postoje, nisu aktivirane. I na ovom planu treba učiniti znatno više. Organizovati, formirati, opremiti i pripremiti jedinice civilne zaštite po mjesnim zajednicama, naseljima i stambenim zgradama i predvidjeti njihovo mjesto, ulogu i zadatke u ovakvim situacijama.

16. Centar za materijalne rezerve po vrsti i obimu pošla, bio je jedan od najangažovanijih organa Štaba. Nepripremljenost

i neorganizovanost centra, bez veće mogućnosti za izbor ljudi, određeni su i oni koji nemaju kvalifikacija, a ni sklonosti za tu vrstu posla da rukovode Centrom, zatim mali smještajni prostor, nedostatak transportnih sredstava, slaba organizacija rada i rukovodjenja na snabdjevanju i raspodjeli u mjesnim zajednicama itd., imalo je određenog negativnog uticaja na kvalitet i kvantitet rada Centra. Kako je vrijeme odmicalo, zahvaljujući angažovanju aktivista raspoređenih na rad u Centru, pripadnika armije i omladine, stručnih lica u Centru je rad dobijao sve organizovanije oblike i svoju punu operativnost.

Činjenica je da nije bilo unaprijed organizovanog i pripremljenog aparata za rad ovako važnog centra, čiju potrebu je nametnula situacija. Iako se ima to u vidu, onda sa onim kako je radio i šta je sve učinio Centar za materijalne rezerve moramo biti i ~~zadovoljni~~.

Ako bi se izvlačio zaključak za budućnost, neminovno je konstatovati da se u okviru svih drugih priprema i organizovanosti mora predvidjeti pri Štabu ili Skupštini opštine, sekretarijatu za trgovinu, kao nosiocu jedna takva organizacija, koja bi nosila naziv "Centar za materijalne rezerve i snabdjevanje" sa potrebnom organizacionom šemom koja bi se sastojala od:

- rukovodstva centra,
- punktova ili skladišta centra, prema vrstama materijala
- robe /artikli ishrane/ odjevna i smještajna roba, građevinski materijal itd./,
- radne jedinice,
- auto-transportne jedinice itd.

17. Ako bi nešto govorili o mjestu i ulozi armije u poslijezemljotresnoj katastrofi, ~~možemo samo konstatovati~~ ^{konstatovati se i u ovom slučaju} da je to najorganizovaniji i najsposobniji dio ~~stanika~~ ^{stanovnika} snaga i društva kao cjeline, koji može u najkraćem vremenu aktivirati i organizovano intervenisati živom silom, tehničkim sredstvima i raznom drugom opremom tamo, gdje je najpotrebnije. To je bilo i ovog puta. Jedinice garnizona su prve, organizovano, u vrlo kratkom vremenu posjele ključna i najosjetljivija mjesta u gradu, angažovale svoju tehniku na raščišćavanju ruševina, stavile na raspolaganje kadrove i vojsku za ispomoc u transportu, snabdjevanju, evakuaciji, održavanju veza, organizaciji i smještaju stanovnika itd. Ovu mobilnost možemo poželjeti, ali je ne možemo dostići u našoj orga-

nizovanosti iz objektivnih razloga. To ne znači da mobilnost jedinice civilne zaštite i teritorijalne odbrane, radnih organizacija, organa Skupštine opštine itd. ne može biti na većem ~~xx~~ stepenu, nego sada, naprotiv, ali treba se bolje organizirati, pripremiti, i izvježbati za postupanje u takvim prilikama, a dalji rad, po izvršenoj mobilizaciji snaga, može biti efikasan i operativan isto tako i u armiji, ukoliko su rukovodstva sposobna, znaju svoje obaveze, a u njima i njihovim kolektivima vlada radna disciplina i odgovornost u izvršavanju određenih zadataka.

18. Humanitarne organizacije su jedan od značajnih faktora za saniranje posljedica svake elementarne nepogode pa i zemljotresa. Ako bi se pojedinačno o njima govorilo, onda bi se moglo reći da je Crveni krst, a tu se može uvrstiti i rad Centra za socijalni rad od prvog trenutka poslije zemljotresa, dali svoj doprinos na zbrinjavanju i evakuisanju djece, majki, starih i iznemoglih lica, snabdjevanju i pružanju materijalne pomoći. Jednom rječju, ove dvije organizacije su našle sebeⁱ opravdale svoje postojanje, kao organizacije, rukovodstva i pojedinci.

Uloga DPO treba biti predmet posebne analize društveno-političkih faktora, ~~na terenu, a dijelom i rukovodstva nije bila~~ adekvatna njihovoj ulozi u društveno-političkom životu mjesnih zajednica, pa i komune, radi čega se i nije u dovoljnoj mjeri manifestovala na ključnim mjestima i u mjesnim zajednicama. Ovo najvjerovatnije zbog toga što ne postoji razradjenost njihovog djelovanja u ovakvim situacijama, te na taj način pasiviziran jedan broj najpotrebnijih organizacija, kadrova i članova kada se za njima i njihovim djelovanjem osjećala potreba. Aktivnost ~~ovladine je za svaku pohvalu odmah od prvih trenutaka poslije zemljotresa.~~ Kao i kod svih drugih, tako i kod društveno-političkih organizacija i njihovog rukovodstva bit će neophodno analizirati slabosti, nedostatke i sve što je pozitivno, izvući zaključke i odrediti konkretne zadatke, koji će naći svoga odraza kroz razradu uputstava, planova i drugih zadataka, kojima će se obezbijediti mobilnost i aktivnost rukovodstava i organizacija u ~~ovakvim ili sličnim elementarnim nepogodama.~~

19. Govoriti o ulozi i mjestu Štaba narodne odbrane opštine u poslijezemljotresnoj situaciji moguće je kroz zadatke i poslove koje je obavljao i rezultate koje je postigao u tom pogledu,

bez obzira na to da u izvršenju tih zadataka nije postojala inspekcija koja bi mogla dati svoju ocjenu. Prema svim do sada datim ocjenama, bez obzira na slabosti i propuste koji su se pojavljivali u radu, Štab NO je u cjelini ispunio svoje obaveze i očekivanja i najkritičnijim časovima poslijezemljotresne situacije, a time opravdao svoje postojanje i potrebu daljnjeg djelovanja. Štab je oslencen na već razradjena uputstva za postupke u slučaju elementarnih nepogoda i raspoložive kadrove, u datoj situaciji, učinio ono što je imalo značaja i uticaja na organizovanje uključivanje armijskog mehanizma u pružanju pomoći, mehanizama jedinica civilne zaštite i nekih radnih organizacija, a time obezbijedio uslove za dalje organizovanje djelovanje. Obzirom na karakter i vrstu posljedica zemljotresa i potrebe intervencije u takvim situacijama, Štab je djelovao kao cjelina i pojedinačno članovi Štaba, onako, kako su mogli da najviše doprinesu razrješavanju pojedinih zadataka i problema.

Formacijski mirnodopski i ratni Štab u stanju je neposredno da rukovodi jedinicama civilne zaštite i jedinicama teritorijalne odbrane u saniranju posljedica zemljotresa i učešću istih na raznovrsnim zadacima. Međutim, kad je u pitanju sve drugo, što karakteriše raznovrsnost potreba stanovništva i društva kao cjeline u poslijezemljotresnoj situaciji. Počev od zadovoljenja potreba pojedinaca, pa do potreba mjesnih zajednica i opštine kao cjeline, izraženo kroz finansijske i ~~mnog~~ materijalne potrebe, frekvenciju spoljne pomoći, kretanje predstavnika štampe, televizije i radija, kontakti i veze sa predstavnicima radnih organizacija iz drugih opština, predstavnicima opština, republika, federacije i stranih zemalja, ~~poslijezemljotresnoj situaciji~~ tada Štab po svom sastavu i snagama nije u mogućnosti da samostalno i efikasno djeluje na obavljanju svih tih poslova. Radi toga je bilo neminovno da se analogno pojavljenim potrebama, vrši proširenje i dogradnja Štaba raznim organima, komisijama i štabovima ili da, u okviru svojih redovnih obaveza, svaki sekretarijat djeluje i obavlja poslove iz svoje nadležnosti, onako kako je u našem slučaju i vršeno formiranje i prelaženje poslova iz nadležnosti Štaba, kao organa teritorijalne odbrane, u nadležnost odgovarajućih sekretarijata ili novoformiranih tijela.

Ove konstatacije nameću potrebu da se već sada razmišlja, pokreće, pa i donese odluka o priširivanju postojećeg Štaba novim tijelima i organima, koji će omogućiti njegovu punu djelatnost ili

*Štab NO je cjelovito
odnosno cjelovito
u stvari i ve
Štaba formiran
je na osnovu
opština*

Štab NO. Otkriveno je u okviru ovog Štaba kao jedan organ, koji se sastoji

da se formira drugi štab koji će biti znatno brojno veći i raznovrsnijeg sastava kako bi mogao ispuniti sve zadatke koji se pojavljuju pri elementarnim nepogodama i poslije njih.

Bez obzira na sve ono što je rečeno treba konstatovati da su svi činioци u komuni, mada bez prethodnih iskustava, djelovali i ponašali se na najsvrsishodniji način i što je vrijeme dalje odmicalo, organizacija je postajala savršenija i operativnija i sa nenormalnih tokova vraćala se u normalne okvire.

Mi smo već drugi dan poprimili u mnogim tokovima života redovne forme, vraćali se na organizaciju, organe i metode djelovanja, koji su bili i prije zemljotresa.

~~27. oktobra poslije podne sazvana su izvršno-politička tijela društveno-političkih organizacija /SK i SSRN/, 29.10. Opštinsko sindikalno vijeće, 30.10. Skupština opštine, koja je po red razmatranja stanja i posljedica zemljotresa utvrdila već konkretne korake buduće aktivnosti na obnovi postredale komune.~~

~~Samoupravni organi u radnim organizacijama također su se brzo uključili u život i povelu borbu za aktiviranje svakog radnog mjesta i svake radne masine.~~

~~Sjednicom Skupštine opštine, počinje nova faza bitke u normalnom ili približno normalnim uslovima. Postojali su dođuše, a i danas postoje vanredne organizacije /štabovi/, koje imaju posebne zadatke, smještaj stanovništva i evakuaciju, ali sam štabski način djelovanja ubrzo se pokazao nedovoljan i neefikasan i on je napušten.~~

Iskustva nas upućuju da bi za ovakve prilike trebalo:

1. imati razradjena uputstva i planove za slučaj požara i elementarnih nepogoda, koji će predvidjati kako treba brzo i efikasno djelovati u prvim trenucima, pa sve do uvođenja ^{redovnih} ~~normalnih~~ tokova života u sve oblasti, ~~u svim i obilnostima života.~~

2. organizaciju štaba za elementarne nepogode treba tako postaviti, da on stvarno, u ovim izuzetnim prilikama ^{na prilikama 2.} predstavlja ~~ovakvo~~ ^{ovakvi} ~~organi~~ ^{ovakvi} ~~koje će se sastati svi oblici života~~ ^{koje će se sastati svi oblici života} ~~ko uspostavlja~~ ^{ko uspostavlja} ~~nja normalnog stanja.~~ U tom štabu moraju biti najodgovorniji funkcioneri opštine, ^{izabranici do od imenovanja} Sličnu organizaciju štabskog djelovanja razraditi u mjesnim zajednicama, koje će također za ovakve slučajeve imati razradjena uputstva djelovanja i postupanja.

3. Svi štabovi moraju imati svoje organe, jedinice, materijalna sredstva i opremu, čime će se obezbijediti raznovrsna, efikasna, planska i potpuna djelatnost ovih na saniranju posljedica od elementarnih nepogoda.

4. Područje opštine mora biti planski raspoređeno za svaki dio područja da se unaprijed zna za šta će se koristiti i za koje svrhe je namijenjeno. ^{planove za namjenu na nesreće (povr, ogro, zeml)} Tu mislimo na stvaranje naselja za smještaj stanovništva, na skladišne prostore, mjesta za razmještaj štabova, jedinica i drugih organa. Za sva ta mjesta predvidjeti prostorno i fizičko obezbjeđenje.

5. Treba imati parcijalne planove mobilizacije u kojima se mogu od pojedinih radnih organizacija privremeno izuzeti ljudi, stručnjaci, radnici, sredstva, saobraćajna i druga, bez većeg uštrba za normalno djelovanje tih organizacija.

6. Razradjen program evakuacije škola, bolnica, socijalnih ustanova, građana sa predviđanjem lokacije za privremeni improvizirani smještaj, za smještaj u druge gradove, odmarališta, Unaprijed tačno odredjena prevozna sredstva, isplanirane maršrute, način ishrane i drugo.

7. Predviđene izvore osvjetljenja, mimo redovnih izvora snabdjevanja, snabdjevanje pitkom vodom, ogrjevom, pogonskim gorivom i njihov dotur.

8. Posebno je potrebno obučavanje stanovništva, pretežno aktivnog, ali i neaktivnog, radi pripreme za izuzetne uslove stanovanja i življenja. Da znaju podići šator, sklopiti krevet, obezbijediti kamp kućicu od hladnoće, stvoriti higijenske uslove u improviziranim naseljima itd.

Obezbijediti rezervna sredstva informisanja, a prije svega lokalnu radio-stanicu, kompletnu malu štampariju, koja bi bar za prvi slučaj mogla da izdaje list i ostala sredstva informisanja /letke/. Obezbijediti zvučnike, razglasne stanice sa gregatima za napajanje i za osvjetljavanje.